

Προλογικό σημείωμα

ΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ προσπάθεια ανάλυσης των θεμάτων που σχετίζονται με την αναπηρία και τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Οι κινηματικές δράσεις και οι βιογραφικές εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο τόσο στις κοινωνιολογικές προσπάθειες ανάλυσης της κοινωνικής θέσης τους, όσο και στις αλλαγές στις εφαρμοζόμενες πολιτικές. Οι πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις μετά τον πόλεμο, οι οποίες περιελάμβαναν τα κινήματα για τα ανθρώπινα και πολιτικά δικαιώματα, την ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας και την πρόκληση των δομολειτουργικών θεωριών, που σχετίζονταν με τα στερεότυπα και την παρέκκλιση, οδήγησαν στη διαμόρφωση της κοινωνικής θέσης του ανάπηρου ατόμου, αλλά και των ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες ως μια «προσωπική τραγωδία». Τις τελευταίες δεκαετίες η εννοιολογική αποσαφήνιση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών έχει πάρει μια διαφορετική μορφή. Έχει μεταβιβαστεί από μια προσωποκεντρική προσέγγιση σε ένα φαινόμενο κοινωνικής κατασκευής, που η διαμόρφωση του εδράζεται σε κοινωνικά αίτια. Η διαφορετικότητα των ατόμων εκλαμβάνεται ως ένα προϊόν της κοινωνικής δομής και σχετίζεται σταθερά με κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά θέματα. Έτσι, π.χ. ο αποκλεισμός και ο διαχωρισμός των ανθρώπων με αναπηρία από τη συμμετοχή τους σε κοινωνικές δραστηριότητες δεν είναι αποτέλεσμα των ατομικών περιορισμών αλλά απόρροια της λειτουργίας των κοινωνικών δομών και της επικρατούσας αρνητικής κοινωνικής στάσης.

Παράλληλα, οι πολιτικές που ακολουθούνται καταδεικνύουν όχι μόνο πώς η κοινωνία προσεγγίζει τις ειδικές εκπαιδευτικές ανά-

γκες, αλλά, και σε συμβολικό επίπεδο, καθορίζουν τη θέση των ατόμων μέσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Έτσι, οι ανεπάρκειες στις πολιτικές του παρελθόντος, που αρκετές φορές ανευρίσκονται και στις σύγχρονες, οδηγούν σε έναν αποσπασματικό και μη αποδοτικό τρόπο αντιμετώπισης των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, ενώ ο πλημμελής προνοιακός χαρακτήρας του κράτους, σε αρκετές περιπτώσεις, που συμβαδίζει με τον άκρατο νεοφιλελευθερισμό, διαιωνίζει τις ανεπάρκειες του παρελθόντος και καταδικάζει τα άτομα με αναπηρία σε κοινωνικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση.

Σε αυτό το πλαίσιο η διαμορφούμενη εκπαιδευτική πολιτική, και κατά συνέπεια οι πρακτικές που ακολουθούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα διαδραματίζουν ένα βασικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, των νοηματοδοτήσεων της κοινωνίας για τα ζητήματα της αναπηρίας αλλά και της κοινωνικοποίησης των ατόμων αυτών μέσα σε μια συγκεκριμένη κοινωνική οργάνωση. Η αποτελεσματικότερη εκπαιδευτική παρέμβαση σε αυτά τα ζητήματα δεν μπορεί να είναι τυχαία, χωρίς μέθοδο και επιστημονική γνώση. Ερωτήματα και υποθέσεις που τίθενται όχι μόνο από το κοινωνικό περιβάλλον, τους πολιτικούς και εκπαιδευτικούς θεσμούς θεσμούς, αλλά και από τις κινηματικές διαδικασίες είναι αναγκαίο να διερευνηθούν και να απαντηθούν.

Σκοπός, λοιπόν, του συγκεκριμένου τόμου είναι να δώσει στο αναγνωστικό κοινό ένα ερμηνευτικό υλικό προς μελέτη, το οποίο θα είναι χρήσιμο τόσο στην εκπαιδευτική πράξη όσο και στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου απέναντι στις δυσκολίες και στα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Οι συγκεκριμένες καταγραφές που υπάρχουν στον παρόντα τόμο έρχονται να υποδείξουν τρόπους, να ευαισθητοποιήσουν το κοινωνικό σύνολο και να τεκμηριώσουν πρακτικές σε μια περίοδο, όπου το κοινωνικό κράτος μειώνεται, η εκπαιδευτική διαδικασία τίθεται σε άλλα πλαίσια και η παγκόσμια κοινότητα ταλανίζεται από κοινωνικό-οικονομικά ζητήματα. Τα κείμενα που περιλαμβάνεται στο συγκεκριμένο τόμο σχετίζονται με την εννοιολόγηση της έννοιας

της συνεκπαίδευσης, τις εκπαιδευτικές πολιτικές, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τον στιγματισμό που βιώνουν τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς όλους τους/τις συναδέλφους οι οποίοι/ες συνέβαλαν στο ειδικό αυτό τεύχος και έκαναν εφικτή την έκδοση του. Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω την Δρ. Αικατερίνη Νικολαρέα για την φιλολογική της επιμέλεια στα ελληνικά και αγγλικά κείμενα. Τέλος, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους τους υπεύθυνους σύνταξης του «Παιδαγωγικού Λόγου», τόσο για την πρόσκληση όσο και για το ανοικτό βήμα που δίνουν στην έκφραση απόψεων από τις διάφορες κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες και ιδιαίτερα τον Δρ. Βασίλειο Πανταζή, για την ευγένεια του και την αμέριστη υποστήριξη σε όλο το διάστημα προετοιμασίας και έκδοσης του ειδικού αυτού τεύχους.

Ο επιστημονικός επιμελητής

*Παναγιώτης Γιαβρίμης
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Πανεπιστήμιο Αιγαίου*